

Enheten för avdelningsstab inspektion
Peter Burman, 010-730 97 93

Arbetsmarknadsdepartementet
103 33 STOCKHOLM

Delrapport 2, 2021, avseende regeringsuppdraget om riktad tillsynsinsats med fokus på riskutsatta branscher för smittspridning av sjukdomen covid-19

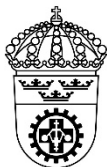
Regeringen har, den 21 januari 2021, gett Arbetsmiljöverket i uppdrag att genomföra en riktad tillsynsinsats med fokus på riskutsatta branscher för att minska smittspridning av sjukdomen covid-19. I uppdraget ingår att identifiera vilka branscher som är särskilt riskutsatta. Denna del av uppdraget görs i dialog med Folkhälsomyndigheten.

Arbetet ska genomföras skyndsamt. Uppdraget har delredovisats den 31 mars 2021 och delrapport 2 ska lämnas in den 15 juni 2021. Uppdraget ska redovisas slutligt i samband med årsredovisningen för 2021 till regeringen.

Bakgrund

Smittspridningen av det virus som orsakar sjukdomen covid-19 ökade kraftigt i samband med andra vågen och därefter tredje vågen. Läget i Sverige bedömdes i början av året som mycket allvarligt. Under våren har smittspridningen varit fortsatt hög i hela landet. Smittspridning av covid-19 är en risk som finns i många arbetsmiljöer. Under maj månad har smittspridningen minskat i de flesta av landets regioner och den pågående vaccineringen når ut till allt fler åldersgrupper. Antalet vaccinerade på landets arbetsplatser ökar därmed också kontinuerligt.

En viktig åtgärd för förebyggande av smittrisker är att arbetstagare arbetar hemifrån. I en del branscher och för en del grupper av arbetstagare är dock hemarbete inte möjligt. För dessa arbetstagare är arbetsgivarens åtgärder för minskad risk för smittspridning avgörande för att inte riskera att drabbas av sjukdom. Arbetsätt och rutiner kan behöva ändras samt behoven av personlig

skyddsutrustning ses över. Utöver skydd för de egna arbetstagarna bidrar arbetsgivarens åtgärder i många fall även till minskad smittspridning i samhället.

Identifiering av riskutsatta branscher

Vi har haft och har kontinuerligt en dialog med Folkhälsomyndigheten i de kanaler som vi har upprättat under pandemin. Folkhälsomyndighetens rapport "Förekomst av covid-19 i olika yrkeskategorier – delrapport 2" som publicerades den 11 februari 2021 utgör en del av vårt underlag i analys och urval av vilka branscher vår tillsyn ska riktas mot. Utöver Folkhälsomyndighetens bedömningar så har vi beaktat kunskaper och erfarenheter hos sakkunniga på Arbetsmiljöverket.

Den alltfjämt omfattande smittspridningen i samhället innebär att alla arbetsgivare behöver hantera smittrisker. Vid identifieringen av riskfyllda branscher fokuserar vi på branscher där det förekommer många kontakter mellan människor och där arbete hemifrån inte är ett alternativ. Vidare har vi exkluderat branscher där personalen har blivit vaccinerade eller kan antas bli vaccinerade inom den närmaste tiden.

Vi har också haft dialog med Länsstyrelsernas nationella samordnare för tillsyn av Pandemilagen. Syftet har varit att samordna våra tillsynsinsatser vid behov för att uppnå största möjliga effekt av aktiviteterna.

Utvalda särskilt riskutsatta branscher:

Bransch
Restauranger med mat för avhämtning/leverans av mat
Fastighetsskötsel
Lokalvård
grundskolor och gymnasier, privat regi
grundskolor och gymnasier, kommunal regi
tandläkare, privat regi
stora byggprojekt
tågvärdar, lokförare, färjepersonal, annan ombordpersonal (ej buss)
butiker (byggvaruhus, färgbutiker, heminredning)
statliga servicekontor
Slakterier

Urvalet av branscher aktuella för inspektion har anpassats efter vår bedömning av om vår tillsyn behövs för att ställa krav på arbetsgivaren. Det innebär till exempel att vi inte fortsätter inspektioner i branscher där vi ser att arbetsgivarna hanterar arbetsmiljöriskerna med smitta på ett bra sätt. Arbetsmiljöverket fortsätter att bevaka utvecklingen noga och har återkommande dialog med Folkhälsomyndigheten.

Tillsynsinsatsen

Fokus i våra inspektioner ligger på kontroll av arbetsgivarnas systematiska arbetsmiljöarbete med att förebygga risker med särskild inriktning på smitta i sin arbetsmiljö.

Vi har till och med den 30 maj genomfört cirka 1 150 inspektioner och 300 uppföljningar. Det innebär cirka 1 450 av de 3 000 inspektioner, inklusive uppföljningar, som vi planerar att genomföra till och med september i de identifierade branscherna. Vid inspektionerna kan vi konstatera att arbetsgivarna gjort många åtgärder men vi har ändå funnit arbetsmiljöbrister och ställt krav på att dessa åtgärdas. Vi har ställt krav på att arbetsgivaren ska undersöka, riskbedöma och åtgärda smittrisker, utbilda arbetstagare vid arbetsmoment med risk för kontakt med kroppsvätskor samt upprätta rutiner för utredning av ohälsa, olycksfall och tillbud. Det är osäkert om vi når planerat antal inspektioner. Dessa har tagit längre tid att genomföra än vi planerade för.

Inom branscherna butiker, restaurang, utbildning samt lokalvård/fastighetsvård har vi gjort minst 100 inspektioner vardera. Nedan presenteras utfallet hittills i dessa branscher.

Butiker

Inom denna bransch har en hel del åtgärder vidtagits av arbetsgivaren med anledning av tydliga rekommendationer från Folkhälsomyndigheten. Antal personer i butiker har begränsats, barriärskydd har inrättats och avståndsmarkeringar har fästs i golvet för att kunder ska hålla avstånd. Många butiker har utökat möjligheter till självskanning till exempel.

Vi har ställt krav i lite drygt 50 % av inspektionerna. Bristerna har exempelvis handlat om att centrala riskbedömningar i större kedjor inte har anpassats till lokala riskbedömningar. Risken med detta är att man vidtar åtgärder som inte passar den lokala butiken. Lokala butiker har ofta gjort åtgärder, men inte

dokumenterat hur de har gjort undersökningar och riskbedömningar vilket har medfört att de fått krav på sådan dokumentation.

Riskbedömningar för butiker kan variera från dag till dag, kanske har man risk för trängsel på fredagar men inte på tisdag morgon, det kan innebära att åtgärderna kommer att vara olika på olika tider i verksamheten. Det kan också vara av stor vikt att se över organisationen, så att man exempelvis städar lokaler och plockar upp varor när det är lite folk i omlopp.

Restaurangverksamhet

Eftersom restaurangverksamheten har reglerats under pandemin har fokus för tillsynen varit på restauranger med mat för avhämtning såsom pizzerior, hamburgerrestauranger, sushirestauranger och liknande verksamheter. Nattklubbar har inte inspekterats eftersom de varit stängda under pandemin.

Många restauranger har gjort mycket i lokalerna för att minska smittrisen för kunder. Det inrättas plexiglasskydd (barriärskydd) och avståndsmarkeringar finns i golvet för att förhindra trängsel. Många restauranger har också utökat sin verksamhet med mat för avhämtning och undviker på så sätt trängsel. I ungefär 45 % av inspektionerna har inspektören funnit brister. Det vanligaste är att man brister i sin undersökning och/eller åtgärder för att förebygga smittrisk. Vi har också funnit brister i rutiner för att hantera allvarliga tillbud.

Även om flera restauranger har vidtagit många åtgärder så brister man ibland i sina lokala riskbedömningar. Det medför att man inte har fokus på riskfyllda arbetsmoment och att åtgärderna riskerar att inte vara relevanta för verksamheten.

Vid våra inspektioner har vi också kontrollerat om medarbetarna har fått den utbildning som krävs för att utföra arbetsmoment där det finns risk för kontakt med kroppsvätskor. Vi har funnit utbildningsbrister vid 5 % av våra inspektioner.

Utbildning

Vi har inspekterat från förskoleklass upp till gymnasiet och dessutom viss vuxenutbildning.

I skolorna är trängsel en avgörande faktor för risken att smittas av covid-19. Vi har tagit del av många goda exempel på hur man har kunnat minska trängseln i skolmiljön. Till exempel har klasser delats upp så att eleverna sitter i två klassrum eller att endast hälften av eleverna i en klass är på plats och att övriga

elever deltar på distans. Att bedriva undervisning utomhus eller i gymnastiksal är andra exempel.

Våra inspektioner har visat att smittriskerna med covid-19 alltför sällan riskbedöms och hanteras i skolornas systematiska arbetsmiljöarbete. Att anmälningarna från skolan om allvarliga tillbud har ökat väsentligt under våren indikerar också ett bristande förebyggande arbete. Om åtgärder vidtas för att förhindra smittspridning minskar allvarliga tillbud med exponering på arbetsplatserna.

I början av maj skickade vi ett tillsynsmeddelande till samtliga kommuner. Vi utgick från vad vi sett vid våra inspektioner samt de tips som kommit in till Arbetsmiljöverket. Vi informerade om vilka brister som vi uppmärksammat i det systematiska arbetsmiljöarbetet vid de inspektioner som vi har genomfört under våren och att vi kommer att följa upp vilka åtgärder som vidtagits.

Fastighetsskötsel och lokalvård

Inom fastighetsskötsel och lokalvård förekommer ofta arbete med risk för kontakt med kroppsvätskor, det kan vara städ av hygienutrymmen eller rensning av avlopp. Det kan också förekomma brådskande arbeten inne i någons hem där det finns personer som är smittade av covid-19. I dessa branscher har vi i lite drygt 60 % av inspektionerna ställt krav på att åtgärda arbetsmiljöbrister. I cirka 10 % av inspektionerna har vi funnit brister i utbildningen av medarbetare för att de ska kunna utföra arbetet säkert utan risk för smitta. Vid arbete som utförs hos kund har vi ofta sett att riskbedömningarna inte varit tillräckligt specifika eller inte har beaktat arbetsmoment där risk för smitta finns

I dessa branscher ingår även under normala omständigheter arbetsmoment med risk för kontakt med kroppsvätskor, detta innebär att man är ganska van vid att använda personlig skyddsutrustning, såsom exempelvis engångshandskar. Då är det viktigt att arbetstagaren har fått erforderlig utbildning i hur den personliga skyddsutrustningen ska användas säkert.

Stora byggprojekt

Vi inspekterar stora byggen utspridda i hela landet i förebyggande syfte för att bidra till att dämpa smittspridningen och uppmärksamma smittrisker på dessa arbetsplatser. Bakgrunden är att klusterutbrott av covid-19 har uppstått på större byggprojekt under vintern.

Vi genomför oanmälda inspektioner utomhus, fysiskt på arbetsställena. Exempel på krav som vi ställer rör ventilation, kunskap om hur skyddsutrustning ska användas samt undersökning, riskbedömning och handlingsplan avseende smittrisker av covid-19.

Frågor om hantering av smittrisker lyfts i alla våra nationella tillsynsaktiviteter

Frågan har lyfts i cirka 2 500 inspektioner sedan mars månad. En övervägande majoritet av de inspektörer som har tagit upp frågan om smittrisker uppger att det mottagits positivt hos de inspekterade arbetsgivarna. Både arbetsgivare och skyddsombud lyfte ofta fram betydelsen av frågorna under rådande pandemi. Vid inspektionerna har arbetsgivarna presenterat sina riskbedömningar och åtgärder de vidtagit. Det framkommer också att en del arbetsgivare har vidtagit åtgärder men har missat att först undersöka och riskbedöma, vilket medför att de kan missa arbetsmoment som innebär smittrisker.

Erna Zelmin-Ekenhem

Peter Burman